

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z wniosku J. K.

przy uczestnictwie R. H., M. H. i A. B.

o dział spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 października 2008 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 24 września 2007 r., sygn. akt V Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w W., w sprawie z wniosku J. K. z udziałem R. H., M. H. i A. B. o dział spadku i zniesienie współwłasności, postanowieniem wstępnym z dnia 18 grudnia 2006 r. ustalił, że uczestnikowi postępowania A. B. przysługuje udział wynoszący 3/8 części w prawie własności nieruchomości budynkowej położonej w W. przy ulicy K. oraz w roszczeniu o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej stanowiącej działkę oznaczoną numerem ewidencyjnym 24 w obrębie 7-04-03, na której posadowiony jest opisany wyżej budynek. Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i wnioski.

Nieruchomość budynkowa położona w W. przy ulicy K. stanowiła własność nie żyjących już J. i G. H. W dniu 15 maja 1982 r. A. H. złożyła pisemne oświadczenie, że zapisuje A. B. tytułem darowizny - nabyty w drodze spadkobrania - udziału w 3/8 części w wymienionej nieruchomości. W dniu 27 sierpnia 1982 r. A. H. ponownie złożyła pisemne oświadczenie, że zrzeka się na rzecz A. B. tego 3/8 domu i ogrodu przy ulicy K. w W. Oba wymienione oświadczenia sporządzone zostały w S.

W piśmie z dnia 15 września 1992 r. A. H. złożyła oświadczenie, że odwołuje darowiznę z dnia 19 maja 1982 r. z uwagi na rażącą niewdzięczność A. B.. Oświadczenie tej treści powtórzyła w akcie notarialnym z dnia 6 grudnia 2000 r. stwierdzając jednocześnie, że odwołuje również darowiznę z dnia 27 sierpnia 1982 r. A. H. zmarła 20 lutego 2003 r.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że darowizna dokonana przez A. H. w sierpniu 1982 r. była ważna i skuteczna, zaś jej odwołanie było pozbawione skutków prawnych.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 24 § 1 ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. 46, poz. 290 ze zm.; dalej: „p.p.m.”), własność i inne prawa rzeczowe podlegają prawu państwa, w którym znajduje się ich przedmiot. Według zaś art. 25 § 2 p.p.m., w sytuacji, gdy zobowiązanie dotyczy nieruchomości, podlega ono prawu państwa, w którym nieruchomość jest położona. W odniesieniu do formy czynności prawnej stosuje się prawo właściwe dla danej czynności; wystarcza jednak zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym czynność została dokonana (art. 12 p.p.m.). Skoro darowizna obejmowała udział w nieruchomości położonej w W., to – w świetle przytoczonych przepisów - do oceny tej czynności, jak również jej odwołania, stosować należy prawo polskie. A. H. złożyła oświadczenie w przedmiocie darowizny bez zachowania wymaganej formy aktu notarialnego (art. 890 § 1 k.c.). Uczyniła to jednak została w formie pisemnej przewidzianej przez prawo szwedzkie, tj. § 29 Land Code (SFS 1970:994), co – w świetle art. 12 zdanie drugie p.p.m. – pozwala uznać ją za ważną. Wprawdzie A. B. złożył podpis na dokumencie z dnia 27 sierpnia 1982 r. później, jednakże okoliczność ta nie ma żadnego znaczenia. Dokument darowizny nie musi zawierać podpisów darczyńcy i obdarowanego złożonych jednocześnie.

Sąd Rejonowy stwierdził również, że darowizna dokonana na rzecz A. B. nie została skutecznie odwołana. Nie ma żadnych dowodów potwierdzających fakt, że oświadczenie A. H. z dnia 15 września 1992 r. dotarło do adresata. Nie ulega natomiast

wątpliwości, że oświadczenie o odwołaniu darowizny zawarte w akcie notarialnym z dnia 6 grudnia 2000 r. zostało złożone po upływie rocznego terminu przewidzianego w art. 899 § 3 k.c.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 24 września 2007 r. oddalił apelację wnioskodawczyni od powyższego orzeczenia. Aprobując w całej rozciągłości przyjęte za podstawę zaskarżonego postanowienia ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną, Sąd Okręgowy odwołał się do stanowiska judykatury, zgodnie z którym, art. 12 p.p.m. ma charakter normy ogólnej i znajduje zastosowanie do wszystkich czynności prawnych, chyba że przepis szczególny zawiera inne unormowanie (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach: z 20 stycznia 1998 r., I CKN 345/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 137 oraz z 8 stycznia 2004 r., I CK 39/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 33). Nie ma takiego przepisu szczególnego w odniesieniu do darowizny nieruchomości. Z tego też względu zapatrywanie Sądu pierwszej instancji, że do formy darowizny, dokonanej – jak to wynika z art. 70 k.c. – w S., znajduje zastosowanie art. 12 zdanie drugie p.p.m., jest trafne.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania, bądź też uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, podnosząc zarzuty naruszenia: art. 12 p.p.m., art. 12 p.p.m. w zw. z art. 70 § 2 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie oraz § 1 ust. 2 w zw. z § 29, § 4 ust. 1 w zw. z § 30 Prawa szwedzkiego i art. 117 i art. 118 k.c. przez ich niezastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 689 k.p.c., jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu. Stosownie zaś do art. 688 k.p.c., do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3. Z uwagi na te unormowania żądanie A. B. zawarte w pozwie przeciwko A. H. o ustalenie ważności umowy darowizny z dnia 27 sierpnia 1982 r., wniesionym w toku postępowania o dział spadku obejmującego nieruchomość położoną przy ulicy K. w W., zostało rozstrzygnięte postanowieniem wstępnym w tym właśnie postępowaniu (art. 618 § 1 zdanie drugie k.p.c.). Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, możliwość realizacji tego żądania, jak również żądania zniesienia współwłasności, nie jest ograniczona terminem

przedawnienia. Zarzut naruszenia art. 117 § 1 i art. 118 k.c. trzeba więc uznać za bezzasadny.

U podstaw zaskarżonego postanowienia legło stwierdzenie, że skutkiem oświadczenia złożonego w formie pisemnej przez A. H. 27 sierpnia 1982 r. w Szwecji i podpisanego przez A. B. było zawarcie umowy darowizny przenoszącej na tego ostatniego udział 3/8 części w prawie własności nieruchomości budynkowej oraz w roszczeniu o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego gruntu, na którym budynek ten jest posadowiony. W ocenie Sądu Okręgowego, skoro umowa ta została zawarta w Szwecji, a obowiązujące tam w 1982 r. prawo nie przewidywało dla niej wymogu formy aktu notarialnego, lecz zwykłą formę pisemną, to – w świetle art. 12 p.p.m. – musi być ona uznana za ważną. Powołany przepis statuuje wprawdzie zasadę, że forma czynności prawnej podlega prawu właściwemu dla danej czynności, wystarczy jednak zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym czynność została dokonana.

Niewątpliwie z oceną powyższą należałoby zgodzić się w sytuacji, w której również oświadczenie obdarowanego o przyjęciu darowizny zostałyby złożone w Szwecji. Oczywiście byłoby wówczas, że umowa darowizny zawarta została w Szwecji w przewidzianej dla niej - prawem tego kraju - formie. Tymczasem z ustaleń Sądu pierwszej instancji, zaaprobowanych przez Sąd Okręgowy, wynika, że A. B. złożył oświadczenie konstytuujące tę umowę (podpisał się pod oświadczeniem A. H.) w Polsce. Okoliczność ta – co trafnie zarzuciła skarżąca – podważa prawidłowość zastosowania przez Sąd Okręgowy art. 12 p.p.m. i art. 70 k.c.

W orzecznictwie dotyczącym wykładni art. 12 p.p.m. - jak zauważył Sąd drugiej instancji - zasada uzupełniającego działania reguły przewidującej właściwość *legis loci actus*, nie budzi żadnych wątpliwości. W piśmiennictwie zwrócono jednak uwagę, że mechanizm ten nie nadaje się do stosowania w odniesieniu do umów zawieranych *inter absentes*, gdy strony umowy – jak miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie – w chwili jej zawierania znajdowały się w różnych państwach. W takich bowiem przypadkach powstają trudności z ustaleniem miejsca zawarcia umowy. Umiejscowienie umowy na jednym i tym samym obszarze wymagałoby sięgnięcia do prawa krajowego (własnego lub obcego), co byłoby rozwiązaniem sztucznym, pozbawionym tych walorów, którymi odznaczać się powinien łącznik normy kolizyjnej.

Stojąc na gruncie tego zapatrywania, które skład orzekający podziela, nie można odeprzeć skutecznie zarzutów naruszenia art. 12 p.p.m. i art. 70 k.c.

Za chybione uznać natomiast należy zarzuty naruszenia wskazanych przez skarżącą przepisów prawa szwedzkiego. Przepisy te odnoszą się do innych - niż forma czynności prawnej - warunków ważności umowy darowizny obejmującej nieruchomości.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.